

یادنامه‌ای برای
گرامیداشت مقام علمی
استاد آیت‌الله
محمد واعظزاده خراسانی

پاییز ۱۴۰۳

۴۷

علوم قرآنی وجود دارد، اما آنها کافی نیست، بلکه باید به همه کتب تفسیر و بلاغت و تاریخ و فهرست، بخصوص فهرست با ارزش ابن ندیم سرزد و از لابه‌لای آنها هرچا نصی و نقلی راجع به یکی از مباحث علوم قرآن یافت می‌شود، آنها را جمع کرد و این کاری است که در این کتاب صورت گرفته است و امتیاز آن به حساب می‌آید.

ممکن است گفته شود این اقوال، نظرات و روایات در چند کتاب علوم قرآنی مبسوط از جمله کتاب معتبر «الاتقان فی علوم القرآن» اثر سیوطی آمده است و دیگر نیاز به تألیف و جمع‌آوری آنها نیست. در پاسخ به این اشکال باید گفت: بیشترین نصوص مربوط به علوم قرآنی در کتاب‌های حدیث و تفسیر آمده که در جایی گردآوری نشده است. از طرفی مؤلفان علوم قرآنی اکثراً از اهل سنت بوده و از روایات و اقوال علمای شیعه بی‌اطلاع بوده‌اند. در این کتاب آرا و نظرات شیعه در کنار اقوال علمای اهل سنت آمده است که بهترین وسیله برای مقارنه و مقایسه میان این دو مذهب در بعد علوم قرآنی است و در حقیقت این کتاب یک نوع علوم قرآن مقارن محسوب می‌شود.

قسم اول این کتاب درباره نزول قرآن است که به کیفیت نزول، اولین و آخرین آیات نازل شده و ترتیب نزول سوره‌های مکی و مدنی پرداخته است. در قسمت دوم بحث از جمع قرآن و مصاحف و قرائت‌ها مطرح شده است. به همین ترتیب موضوعات مختلف قرآنی از یکدیگر تفکیک و نصوص مربوط به هر موضوع به ترتیب سیر زمانی، از قدیمی‌ترین نص موجود آغاز شده و تا عصر حاضر امتداد یافته است. از آنجا که آنچه از یک دانشمند نقل می‌شود، اعم از نظرات شخصی او و منقولات وی از دیگران است، عنوان جامعی در نظر گرفته شده است که شامل همه آرا و اقوال مضبوط در یک اثر باشد برای مثال «ما عند البخاری فی کیفیت النزول»، «ما عند الطبری فی کیفیت النزول»...

۲-۱. نصوص فی علوم القرآن

مقصود از «نصوص» کلیه آرا، روایات و اقوالی است که در کتاب‌های تفسیر، علوم قرآن، حدیث، تاریخ قرآن و... درباره مباحث علوم قرآنی وجود دارد و این آرا از کتب اهل سنت و شیعه، تنها با رعایت سیر زمانی و بدون در نظر داشتن هیچ امتیاز دیگر گرد آمده است.

این کتاب با هدف جمع‌آوری آرا و کمک به محققان نوشته شده است، تا پژوهشگران بدون صرف وقت در جست‌وجوی مطالب، همه را یکجا و آماده برای تحقیق خویش بیابند. بدیهی است بیشترین اقوال در مقدمات تفاسیر و در کتب

